

FIȘA DISCIPLINEI

Paleografie maghiară (II)
Anul universitar 2024-2025

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
1.2. Facultatea	Facultatea de Istorie și Filosofie
1.3. Departamentul	Departamentul de Istorie în limba maghiară
1.4. Domeniul de studii	Istorie
1.5. Ciclu de studii	Licență (BA)
1.6. Programul de studii / Calificarea	Istorie, Biblioteconomie și științele informării, Arhivistică, Istoria artei
1.7. Forma de învățământ	Zi

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei		Paleografie maghiară (II)				Codul disciplinei	HLM1616
2.2. Titularul activităților de curs			Dr. Lupescu Mária conferențiar universitar				
2.3. Titularul activităților de seminar			Dr. György Árpád Botond asistent universitar				
2.4. Anul de studiu	III	2.5. Semestrul	2	2.6. Tipul de evaluare	C	2.7. Regimul disciplinei	DS

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	3	din care: 3.2. curs	1	3.3. seminar/ laborator/ proiect	2
3.4. Total ore din planul de învățământ	36	din care: 3.5. curs	12	3.6 seminar/laborator	24
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					25
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					30
Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					30
Tutoriat (consiliere profesională)					20
Examinări					9
Alte activități					
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)				114	
3.8. Total ore pe semestru				150	
3.9. Numărul de credite				6	

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	- Este util, dacă anterior studenții au urmat cursul de <i>Limba izvoarelor – limba maghiară</i> - Este obligatorie alegerea și parcurgerea disciplinei <i>Paleografie maghiară (I)</i>
4.2. de competențe	- este foarte recomandată cunoașterea limbii maghiare - este utilă cunoașterea limbii latine

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Este recomandată prezența constantă
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	- prezența în proporție de 70% este obligatorie - cunoașterea bibliografiei de seminar este obligatorie - participare activă

6. Competențele specifice acumulate

Competențe profesionale/esențiale	- CP1. Regăsirea informației despre trecutul istoric. - CP2. Stabilirea faptelor istorice pe baza informațiilor din izvoare și din afara izvoarelor. - CP5. Utilizarea la un nivel de bază a metodelor specifice unei științe auxiliare a istoriei.
Competențe transversale	- CT1. Îndeplinirea la termen, riguroasă și responsabilă, în condiții de eficiență și eficacitate, a sarcinilor profesionale, cu respectarea principiilor eticii activității științifice, aplicarea riguroasă a regulilor de citare și respingerea plagiatului. - CT3. Căutarea, identificarea și utilizarea unor metode și tehnici eficiente de învățare; conștientizarea motivațiilor extrinseci și intrinseci ale învățării continue.

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	- Disciplina se adresează studenților de la istorie, precum și studenților de la specializările înrudite cu istoria cum ar fi Arhivistica, Biblioteconomia, Istoria artei. Specialiștilor din aceste domenii este indispensabilă cunoașterea teoretică și practică a prelucrării izvoarelor scrise, pentru care este necesară familiarizarea studenților cu cunoștințe de paleografie și lingvistică - Deoarece în materialul arhivistic folosirea limbii maghiare apare în izvoare cu precădere în perioada premodernă, studenții vor studia cu preponderență izvoare scrise din această perioadă
7.2 Obiectivele specifice	- Un obiectiv important al disciplinei (care în esență este una foarte practică) îl reprezintă familiarizarea studenților atât din punct de vedere teoretic, cât mai ales practic cu diferitele tipuri de documente (privilegii, donații, cărți regale și princiare, cărți orășenești, scrisori de zălogire, testamente, etc.) - Caracterul practic al cursului este accentuat de faptul că studenții transcriu textele studiate și citite, formulând și câte un registru la fiecare text - Obiectivul final este acela ca studentul să fie capabil să citească, să înțeleagă și să interpreteze textul maghiar din epoca premodernă

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
Tema 1: Introducere – Aducerea la cunoștința studenților a cerințelor legate de această disciplină.	Proiecție, comunicare	
Tema 2: Materialul de scris. I. Papirusul	Proiecție, comunicare	
Tema 3: Materialul de scris. II. Pergamenul	Proiecție, comunicare	
Tema 4: Materialul de scris. III. Hârtia	Proiecție, comunicare	
Tema 5: "Lupta" pentru întâietate dintre pergamen și hârtie în producția materialului de scris autohton. Modalitățile acoperirii cerinței de hârtie. I. Importul	Proiecție, comunicare	
Tema 6: "Lupta" pentru întâietate dintre pergamen și hârtie în producția materialului de scris autohton. Modalitățile acoperirii cerinței de hârtie. I. Producția proprie	Proiecție, comunicare	
Tema 7: "Lupta" pentru întâietate dintre pergamen și hârtie în producția materialului de scris autohton. Modalitățile acoperirii cerinței de hârtie. III. Filigrane	Proiecție, comunicare	
Tema 8: Ustensile și materiale de scris	Proiecție, comunicare	
Tema 9: Practica scrisului. I. Litere	Proiecție, comunicare	
Tema 10: Practica scrisului. II. Numere	Proiecție, comunicare	
Tema 11: Practica scrisului. III. Termeni și noțiuni, abrevieri	Proiecție, comunicare	
Tema 12: Practica scrisului. IV. Relația dintre oralitate și scriere	Proiecție, comunicare	

Bibliografie

- Bak Borbála: "A XVI-XVIII. századi magyar nyelvű források kiadásának kérdései". *Fons* 7.1 (2000): 91-137. https://epa.oszk.hu/03300/03304/00019/pdf/EPA03304_fons_2000_01_091-137.pdf
- Benda Kálmán: "A Magyar Országgyűlési Emlékek sorozat 1607-1790 közti részének szerkesztési és forrásközlési szabályzata". *Századok* 108.2 (1974): 436-475.
- Benkő Loránd: *Az Árpád-kor magyar nyelvű szövegemlékei*. Budapest, 1980.
- Benkő Loránd (szerk.): *A magyar nyelv történeti nyelvtana*. I-II/1. Budapest, 1991-1992. (Bevezető).
- Bessenyei József – Horváth Zita – Tóth Péter – Tringli István: *Latin – magyar – német paleográfiai szöveggyűjtemény*. Budapest, 2006. <https://mek.oszk.hu/04800/04866/04866.pdf>
- Bogdán István: *Magyarországi hossz és földmértékek a XVI. század végéig*. Akadémiai Kiadó, Bp. 1978. https://library.hungaricana.hu/hu/view/MolDigiLib_MOLkiadv4_06/?pg=0&layout=s
- Bogdán István: *Magyarországi űr-, térfogat-, súly- és darabmértékek 1874-ig*. Akadémiai Kiadó, Bp. 1991. https://library.hungaricana.hu/hu/view/MolDigiLib_MOLkiadv4_07/?pg=0&layout=s
- Erdélyi Magyar Szótörténeti Tár. Anyagát gyűjtötte és szerkesztette Szabó T. Attila et al. I-XIV. Bukarest, 1976-2014. <https://mek.oszk.hu/08300/08370/pdf/index.html>
- Érszegi Géza: „Paleográfia.” In: Hargittay Emil (szerk.), *Filológia: Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*, Budapest, Universitas Könyvkiadó, 1996. 45-58. <http://mek.oszk.hu/18000/18020/18020.pdf>
- Hegedűs Attila – Papp Lajos (szerk.): *Középkori leveleink (1541-ig)*. /Régi magyar levéltár 1./, Budapest, 1991, Tankönyvkiadó. <http://mek.oszk.hu/17600/17642/17642.pdf>
- Jakó Zsigmond – Radu Manolescu: *A latin írás története*. Budapest, 1987. (Bevezetés, 6–36.) (<http://mek.oszk.hu/03200/03226/html/>)
- Jakubovich Emil – Pais Dezső (szerk.): *Ó-magyar olvasókönyv*. /Tudományos gyűjtemény 30./, Pécs, 1929.
- Jean, George: *Az írás, az emberiség emlékezte*. Park Kiadó, Bp., 1991.
- Kállay István: *A magyar hivatali írásbeliség 1181–1981*. Budapest, 1984.
- Keszeg Vilmos: *Alfabetizáció, írásszokások, populáris írásbeliség*. KJNT – BBTE Magyar Néprajz és Antropológiai Tanszék, Kolozsvár, 2008.
- Kéki Béla: *Az írás története. A kezdetektől a nyomdabetűig*. Vince Kiadó, Bp., 2001.
- Komjáthy Miklós: „A magyarországi írásbeliség kialakulása (Írástudó réteg, kancellária, oklevelek. Az ügyek intézése során keletkezett iratok).” In: *Régi könyvek és kéziratok*. Budapest, 1974.
- Mezey László: *Paleográfia. A latin írás története*. Bp., 1964. https://library.hungaricana.hu/hu/view/LeveltariKozlemenyek_37/?pg=148&layout=s
- Molnár József – Simon Györgyi: *Magyar nyelvemlékek*. 3. javított és bővített kiadás. Budapest, 1980, Tankönyvkiadó.
- Murvai Olga – Anton Ecaterina: *Curs practic de limba veche și paleografie maghiară*. București, 2000.
- Paleográfiai olvasókönyv könyvtár szakos hallgatóknak*. Összeáll. Hegyi Ádám, Simon Melinda, Zvara Edina. Szeged: JATEPress, 2007. 137 p. (Habent sua fata libelli III.)
- Réfi Oszló Magdolna: *Iratfajták, irattípusok*. Bp., 1988, Levéltári Módszertani Füzetek 6. https://library.hungaricana.hu/hu/view/LeveltariKorpusz_LevModFuz_06/?pg=0&layout=s
- Szentpétery Imre: *A kronológia kézikönyve*. Könyvértékesítési Vállalat, Bp. 1985. <https://mek.oszk.hu/05400/05442/pdf/>
- Varjas Béla: „Paleográfiai útmutató 15–17. századi magyar nyelvű kéziratok olvasásához.” In: *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába*. Szerk. Hargittay Emil. Universitas, Bp. 1996. (1997) 207–221. p. <http://mek.oszk.hu/18000/18020/18020.pdf>
- XVI-XVII. századi paleográfiai szöveggyűjtemény*. I-II-III. Összeállította: J. Újváry Zsuzsanna, Zimányi Vera, Piliscsaba, 1997, 2003.

8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
1. Introducere: discutarea sarcinilor seminarului	Comunicare, discuție	
2. Inventare din secolul al XVI-lea: Inventarul bunurilor diacului Gergely	Muncă individuală	
3. Instrucțiuni militare din secolul al XVII-lea: Instrucțiunile mercenarilor din Târgu Mureș, 1658	Muncă în echipă	
4. Documente urbane din secolul al XVII-lea: Procese-verbale de mărturie din Târgu Mureș I	Muncă în echipă	
5. Documente urbane din secolul al XVII-lea: Procese-verbale de mărturie din Târgu Mureș II	Muncă în echipă	
6. Documente urbane din secolul al XVI-lea: Petiția aurarilor din Cluj	Muncă în echipă	
7. Scrisori private din secolul al XVI-lea: Scrisoarea de dragoste a lui Thurzó Elek	Muncă în echipă	
8. Scrisori private din secolul al XVI-lea: Scrisorile familiei Kornis I	Muncă în echipă	
9. Scrisori private din secolul al XVI-lea: Scrisorile familiei Kornis II	Muncă individuală	

10. Documente bisericești din secolul al XVII-lea: documentele parohiei din Cluj	Muncă individuală	
11. Interpretarea datelor calendaristice în limba latină	Muncă individuală	
12. Interpretarea datelor calendaristice în limba maghiară	Muncă individuală	
Bibliografie Bak Borbála: "A XVI-XVIII. századi magyar nyelvű források kiadásának kérdései". Fons 7.1 (2000): 91-137. https://epa.oszk.hu/03300/03304/00019/pdf/EPA03304_fons_2000_01_091-137.pdf Szentpétery Imre: A kronológia kézikönyve https://mek.oszk.hu/05400/05442/pdf/okleveltani.pdf Varjas Béla: "Paleográfiai útmutató 15–17. századi magyar nyelvű kéziratok olvasásához." In: Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába. Szerk. Hargittay Emil. Universitas, Bp. 1996. (1997) 207–221. p. http://mek.oszk.hu/18000/18020/18020.pdf		

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

• dezvoltarea aptitudinii comunicative   • eficiență analitică   • interdisciplinaritate   • consolidarea limbajului științific și al limbii materne

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	Cunoștințe de bază, de termeni	Evaluare scrisă	20%
	Interdisciplinaritate	Evaluare scrisă	10%
10.5 Seminar/laborator	Capacitate de transcriere, interpretare	Evaluare scrisă	50%
	Cunoștințe de noțiuni, aptitudini de analiză și interpretare	Lucrare scrisă	20%
10.6 Standard minim de performanță			
• obținerea punctajului minim de 50 de puncte (nota 5) • prezență activă în proporție de cel puțin 70% • cunoașterea noțiunilor de bază • datarea documentelor • transcrierea unui text cu grad de dificultate scăzut			

Data completării:

Cluj-Napoca,
15.04.2024.

Semnătura titularului de curs
Conf. univ. dr. Lupescu Mária

Semnătura titularului de seminar
Dr. György Árpád Botond asist. univ.

Data avizării în departament:

Cluj-Napoca, 20.04.2024.

Semnătura directorului de departament
Conf. univ. dr. Nagy Robert-Miklos

